

CUPRINS

Capitolul 1

DEZVOLTAREA ISTORICĂ A DREPTULUI INTERNAȚIONAL ȘI A ȘTIINȚEI SALE.....	11
1.1. Apariția primelor reglementări în domeniul dreptului internațional	11
1.2. Evoluția dreptului internațional până în prezent.....	12
1.3. Știința dreptului internațional.....	13

Capitolul 2

NOȚIUNEA, TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE, OBIECTUL ȘI IZVOARELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC.....	15
1. Acordul de voință - fundamentul dreptului internațional	15
2. Obiectul și izvoarele dreptului internațional.....	17
2.1. Obiectul dreptului internațional.....	17
2.2. Izvoarele dreptului internațional.....	18
2.2.1. Tratatul internațional.....	18
2.2.2. Cutuma internațională.....	19
2.2.3. Principiile generale de drept.....	21
2.2.4. Mijloace auxiliare.....	23
2.2.5. Tendințe de formare a unor noi izvoare de drept internațional contemporan.....	29
2.2.6. Uzanțele internaționale.....	30
3. Definirea cutumei. Însemnătatea și locul cutumei în cadrul izvoarelor de drept internațional	30
3.1. Caracteristicile cutumei internaționale	33
3.2. Fundamentul cutumei internaționale	34
3.3. Elementele constitutive ale procesului de formare a cutumei internaționale.....	34
3.3.1. Practica guvernamentală și diplomatică	35
3.3.2. Legi interne	36
3.3.3. Decizii juridice interne	36
3.3.4. Tratatul internațional.....	36
3.3.5. Deciziile arbitrare și judiciare internaționale.....	36
3.4. Elementele cutumei internaționale în condițiile actuale ale relațiilor dintre state	37
3.5. Noțiunea și însemnătatea cutumei internaționale în procesul înfăptuirii unor noi relații între state	40
3.5.1. Noțiunea cutumei internaționale în procesul înfăptuirii unor relații internaționale	40
3.5.2. Componentele cutumei internaționale în condițiile actuale	41
3.5.3. Însemnătatea cutumei în procesul normativ internațional	44
4. Deosebirile dintre dreptul internațional și dreptul intern. Sancțiunea în dreptul internațional.....	47
4.1. Deosebiri privind obiectul de reglementare.....	47
4.2. Deosebiri privind modul de elaborare a normelor.....	47
4.3. Deosebiri privind subiectele de drept	48
4.4. Deosebiri privind sistemul de aplicare și sancționare a normelor.....	48
5. Trăsăturile specifice	63
6. Definiția dreptului internațional.....	63
7. Raporturile între dreptul internațional și dreptul intern.....	63
8. Despre sistemul dreptului internațional	64
8.1. Dreptul internațional economic	65
8.2. Dreptul internațional al dezvoltării	65

Capitolul 3

SUBIECTELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL.....	67
3.1. Statul - principal subiect al dreptului internațional contemporan.....	68

3.1.1. Structura și calitatea acestora de a fi subiecte de drept internațional	71
3.1.2. Neutralitatea statelor	73
3.1.3. Statele dependente	74
3.1.4. Vaticanul (Statto de la Città del Vaticano)	74
3.2. Dobândirea calității de subiect de drept internațional	74
3.2.1. Recunoașterea statelor	75
3.2.2. Succesiunea statelor	78
3.3. Organizațiile internaționale	80
3.4. Mișcările de eliberare națională	80
3.5. Teorii în doctrina cu privire la individ	82

Capitolul 4

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN 84

4.1. Principiul egalității suverane	85
4.2. Principiul îndeplinirii cu bună-credință a obligațiilor internaționale (<i>pacta sunt servanda</i>)	88
4.3. Dreptul popoarelor de a-și hotărî singure soarta (principiul autodeterminării)	88
4.4. Principiul neamestecului în treburile interne (principiul neintervenției, neimixtunii)	89
4.5. Principiul nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța (principiul neagresiunii)	90
4.6. Principiul soluționării pe cale pașnică a diferendelor internaționale	91
4.7. Principiul cooperării	92
4.8. Principiul respectării drepturilor omului	92
4.9. Principiul protejării mediului înconjurător	94

Capitolul 5

TERITORIUL DE STAT ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL 96

5.1. Elementele teritoriului de stat	97
5.1.1. Spațiul terestru	97
5.1.2. Spațiul acvatic	97
5.1.3. Spațiul aerian	99
5.2. Regimul de frontieră și bună vecinătate	100
5.2.1. Regimul juridic al frontierelor de stat	101
5.2.2. Acorduri bilaterale și multilaterale cu privire la frontierele de stat	101
5.2.3. Buna vecinătate	102
5.3. Cooperarea statelor în vederea prevenirii modificărilor teritoriale	104
5.3.1. Cooperarea în cadrul Organizației Națiunilor Unite în vederea prevenirii modificărilor teritoriale	106
5.3.2. Prevederile tratatelor bilaterale	108
5.3.3. Rezolvarea situațiilor de criză cu ajutorul organizațiilor internaționale cu caracter universal sau regional	109
5.4. Fundamentul juridic al bunei vecinătăți	112
5.5. Frontiera de stat a României	119
5.5.1. Regimul juridic al frontierei de stat a României	120
5.5.2. România și relațiile sale cu vecinii în vederea asigurării integrității teritoriale	122
5.6. Fluviile internaționale	124
5.6.1. Regimul juridic al fluviilor internaționale	124
5.6.2. Regimul juridic al Dunării	124
5.6.3. Canalul Dunăre - Marea Neagră	125
5.7. Canalele maritime internaționale	125
5.8. Spațiul aerian	126
5.8.1. Regimul juridic al spațiului aerian	126
5.8.2. Colaborarea internațională	126
5.8.3. Regimul juridic al spațiului aerian român	139

Capitolul 6

ZONE CU REGIMURI JURIDICE SPECIALE 144

6.1. Zonele demilitarizate	144

6.2. Zone neutralizate.....	145
6.3. Zone denuclearizate	145
6.4. Regimul juridic al zonelor polare	149
6.4.1 Regimul juridic al Antarcticii	149
6.4.2. Regimul juridic al Arcticii.....	151
6.5. Regimul juridic al spațiului extraatmosferic.....	151
6.5.1. Problema necesității unei delimitări	152
6.5.2. Instrumente juridice internaționale care reglementează activitatea statelor în spațiul extraatmosferic.....	156
6.6. Principii generale ale dreptului spațial.....	159
6.7. Principii și norme speciale de drept spațial	160
6.8. Cooperarea statelor în spațiul extraatmosferic	169
6.9. Tratat cu privire la principiile care conduc activitatea statelor în explorarea și folosirea spațiului extraatmosferic, incluzând luna și celelalte corpuri cerești.....	173
Capitolul 7	
ASPECTE ALE POPULAȚIEI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL.....	177
7.1. Aspecte privind cetățenia în dreptul internațional	177
7.1.1. Moduri de dobândire și de pierdere a cetățeniei în dreptul internațional.....	177
7.1.2. Alte cazuri de pierdere a cetățeniei române.....	181
7.2. Unele aspecte privind statutul refugiaților	183
7.2.1. Bazele protecției refugiaților	185
7.2.2. Asigurarea protecției	188
7.3. Evoluții recente.....	190
7.3.1. Activitățile Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați în România	194
7.3.2. Delimitarea refugiaților de alte categorii de persoane care au părăsit teritoriul statului al cărei cetățenie o au	196
7.4. Regimul juridic al străinilor.....	196
7.4.1. Forme de tratament pentru străini	197
7.5. Aspecte privind minoritățile.....	201
Capitolul 8	
DREPTUL MĂRII.....	203
8.1. Noțiuni generale.....	203
8.2. Regimul juridic al mării teritoriale	204
8.3. Zone maritime cu regim special	207
8.3.1. Zona contiguă.....	207
8.3.2. Zona economică exclusivă.....	208
8.3.3. Platoul continental	208
8.4. Marea liberă	209
8.5. Zona teritoriilor submarine	210
8.6. Regimul juridic al strâmtorilor	211
Capitolul 9	
TRATATUL ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL.....	214
9.1. Elementele tratatului	215
9.1.1. Elemente esențiale ale tratatului	215
9.1.2. Elementele accesorii ale tratatului	216
9.2. Încheierea tratatelor	216
9.2.1. Fazele încheierii tratatelor internaționale.....	216
Capitolul 10	
ORGANIZAȚIILE INTERNAȚIONALE.....	225
10.1. Organizații internaționale cu vocație universală.....	227
10.1.1. Liga Națiunilor	227
10.1.2. Organizația Națiunilor Unite	227

10.1.2.1. Sistemul Organizației Națiunilor Unite.....	229
10.1.2.2. Instituțiile specializate ale O.N.U.....	236
10.2. Organizații internaționale regionale.....	238
10.3. Organizații internaționale cu caracter economic.....	249
10.3.1. Uniunea Europeană.....	249
10.3.2. Aderarea României la Uniunea Europeană.....	251
10.3.3. Sistemul instituțional al Uniunii Europene (U.E.).....	262
10.3.3.1. Instituțiile și organele principale ale Uniunii Europene (U.E.).....	263
10.3.3.2. Alte organe prevăzute în tratate(Organe secundare, consultative potrivit modificărilor introduse de Tratatul de la Lisabona).....	269
10.4. Organizații internaționale cu preocupări preponderente în domeniul drepturilor omului.....	272
10.5. Organizații internaționale cu vocație politico-militară.....	273

Capitolul 11

DREPT DIPLOMATIC ȘI CONSULAR.....	288
11.1. Organele statului pentru relațiile internaționale.....	289
11.1.1. Organele interne ale statului pentru relațiile internaționale.....	289
11.1.2. Organele externe ale statului pentru relațiile internaționale.....	290
11.2. Inviolabilități, imunități și privilegii diplomatice.....	293
11.2.1. Inviolabilitățile diplomatice.....	293
11.2.2. Imunitățile de jurisdicție.....	294
11.2.3. Privilegiile diplomatice.....	295
11.2.4. Durata și aplicarea statutului juridic privilegiat.....	296
11.3. Inviolabilități, imunități și privilegii consulare.....	296
11.4. Alte considerente cu privire la misiunile diplomatice și oficiile consulare.....	296
11.5. Succese ale diplomației românești după 1989.....	297
11.5.1. Primirea României în cadrul Consiliului Europei.....	297
11.5.2. Reacordarea pe bază de reciprocitate cu SUA a clauzei națiunii celei mai favorizate.....	299

Capitolul 12

REZOLVAREA DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE.....	302
12.1. Mijloace politico-diplomatice.....	302
12.1.1. Tratatul diplomatic direct.....	302
12.1.2. Bunele oficii.....	304
12.1.3. Mediarea.....	306
12.1.4. Anchetă internațională.....	307
12.1.5. Concilierea internațională.....	309
12.2. Mijloace pașnice cu caracter jurisdicțional.....	311
12.2.1. Arbitrajul internațional.....	311
12.2.2. Justiția internațională.....	312
12.3. Rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale.....	315
12.3.1. În cadrul organizațiilor internaționale generale.....	315

Capitolul 13

RĂSPUNDEREA ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL.....	320
13.1. Răspunderea pentru fapte ilicite din punct de vedere internațional.....	320
13.1.1. Răspunderea statelor.....	320
13.1.2. Răspunderea persoanelor fizice.....	321
13.1.3. Răspunderea în dreptul internațional.....	321
13.2. Cauze care înlătură caracterul ilicit al faptului.....	322
13.3. Consecințele răspunderii.....	322
13.3.1. Cazurile în care este angajată răspunderea materială.....	323
13.4. Răspunderea statelor pentru consecințe, produse de activități neinterzise de dreptul internațional.....	325

Capitolul 14

NORME DE DREPT INTERNAȚIONAL UMANITAR	326
14.1. Definiția, domeniul de aplicare și principiile generale ale dreptului internațional umanitar	326
14.1.1. Definiția și domeniul de aplicare	326
14.1.2. Principiile generale ale dreptului internațional umanitar	327
14.2. Codificarea dreptului internațional umanitar	327
14.3. Interdicții cu privire la folosirea unor mijloace și metode de luptă	329
14.3.1. Interzicerea atacării obiectivelor fără caracter militar	329
14.3.2. Interzicerea folosirii unor categorii de arme	329
14.3.3. Metode de luptă interzise.....	330
14.4. Persoanele protejate	330
14.4.1. Răniții, bolnavii și naufragiații	330
14.4.2. Prizonierii de război	331
14.4.3. Populația civilă	332
14.5. Bunuri protejate	333
14.5.1. Bunuri cu caracter sanitar	333
14.5.2. Bunuri cu caracter civil, bunuri culturale și lăcașurile de cult	333
14.6. Aplicarea normelor dreptului internațional umanitar	334
14.6.1. Măsurile de răspundere concrete pentru aplicarea convențiilor și protocoalelor care revin părților contractante și părților în conflict.....	334
14.6.2. Rolul comitetului internațional al Crucii Roșii	335
14.7. Încălcarea normelor dreptului internațional umanitar.....	335
14.7.1. Crimele de război și crimele contra umanității	335
14.7.2. Răspunderea pentru nerespectarea dreptului internațional umanitar.....	336

ANEXE

Anexa nr. 1

CARTA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE	338

Anexa nr. 2

CONVENȚIA CU PRIVIRE LA RELAȚIILE DIPLOMATICE ÎNCHEIATĂ LA VIENA LA 18 APRILIE 1961	351

Anexa nr. 3

CONVENȚIA DE LA VIENA CU PRIVIRE LA RELAȚIILE CONSULARE	358

Anexa 4

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI	371

Anexa 5

CONVENȚIE PRIVITOARE LA REGIMUL STRĂMTORILOR SEMNATĂ LA MONTREAUX, LA 20 IULIE 1936.....	374

Anexa 6

CONVENȚIE DESPRE REGIMUL NAVIGAȚIEI PE DUNĂRE.....	381

Anexa 7

ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE - modificată prin H.G. nr. 546/2017, H.G. nr. 944/2017, H.G. nr. 356/2018	386

Anexa 8

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România - republicată (M.Of. nr. 421/05.06.2008) modificată și completată prin O.U.G. nr. 14/07.03.2018 aprobată prin Legea nr. 210/25.07.2018.....	396

Anexa 9	
Legea nr. 590 din 22 decembrie 2003	406
BIBLIOGRAFIE	417
ABREVIERI ȘI ACRONIME	424

Capitolul 1

DEZVOLTAREA ISTORICĂ A DREPTULUI INTERNAȚIONAL ȘI A ȘTIINȚEI SALE

1.1. Apariția primelor reglementări în domeniul dreptului internațional

Încă de la început, se pune întrebarea: când apare dreptul internațional public? O dată cu apariția statelor? Nu! Dreptul internațional apare o dată cu stabilirea unor raporturi reciproce între state, deoarece el reglementează, în primul rând, relațiile dintre ele. În consecință, el evoluează odată cu evoluția sistemelor socio-politice care s-au succedat de-a lungul istoriei.

Cu toate acestea, putem spune că primele reguli de drept internațional au luat naștere în urma descompunerii comunei primitive și o dată cu împărțirea societății în clase¹. Chiar în societatea gentilică, în care oamenii erau organizați în triburi, ar fi apărut un drept internațional nescris, relevante fiind regulile cu privire la protecția solilor, solemnitățile pentru încheierea unor înțelegeri etc.

Totuși, asemenea reguli nu aveau un caracter juridic, conținând numai obiceiuri. Astfel, dreptul internațional a apărut în orânduirea sclavagistă, în Orientul antic, în state ca Egipt, China și India. Deoarece în acea perioadă relațiile care se stabileau între state, în faza lor incipientă, erau referitoare în special la schimbul de sclavi și la cucerirea de teritorii, normele dreptului internațional priveau o sferă limitată de probleme. Pe parcurs economia se dezvoltă, relațiile dintre state se diversifică.

Egiptul antic, prin cele 360 de tăblițe descoperite la Tell-Amarna în sec. XVI-XV î.e.n., reprezintă statul care a creat primele relații diplomatice. Tot de la egipteni ne parvine și cel mai vechi tratat internațional², care pune capăt războiului pe care aceștia îl purtau cu hitiții.

China, de asemenea, a jucat un rol deosebit în formarea și evoluția dreptului internațional. Astfel, unele probleme litigioase erau rezolvate la congresele monarhilor, adică la conferințe internaționale³.

Cu aproximativ un mileniu înainte de era noastră, Legile lui Manu, apărute în India, ne oferă date cu privire la rangurile și funcțiile agenților diplomați și despre tratatele internaționale.

În sfera noastră de interese se înscriu și cetățile grecești, care, prin activitatea lor, creează o adevărată școală a diplomației.

Primele mențiuni despre trăsăturile diplomației grecești se întâlnesc în *Iliada* lui Homer. *Iliada* relatează, între altele, misiunea lui Ulise și Menelau la troieni înainte de începerea celebrului război troian⁴. Tot de aici rezultă și structura unei ambasade la greci sau acordarea de bune oficii și medieri. Grecii cunosc și instituția consulatului: consulul, numit *proxenos*, era socotit protector, gazdă. Crearea primelor legi *simahii* (lupta comună) și *epimahii* (lupta contra altuia) datează, de asemenea, de la greci.

Diplomația greacă a determinat enunțarea a diferite principii care se referă la: declararea de războaie, arbitrajele, neutralitatea, regulile de umanizare a războiului. Iată de ce diplomația greacă

¹ Grigore Geamănu, *Drept internațional contemporan*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 6.

² Tratatul sublim încheiat în 1296 î.e.n. între Ramses al II-lea, faraonul Egiptului și Hattuşil al II-lea, regele hitiților.

³ Grigore Geamănu, *Drept internațional contemporan*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1965, p. 63

⁴ Mircea Malița, *Diplomația*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 69.

este considerată astăzi ca una dintre cele mai bogate în sugestii pentru înțelegerea evoluției dreptului internațional în general și a diplomației în special¹.

Tot în perioada antică și Roma are un rol însemnat în evoluția și dezvoltarea dreptului internațional. Cu toate că diplomația romană era învinuită de rigiditate, lipsă de imaginație, aceasta în virtutea faptului că politica Romei se baza pe forță și dominație, acum se încheie tratate de prietenie sau neutralitate (*amicitia*) și de alianță (*foedera*)². Romanii nu încheiau tratate de pace, obiceiurile războiului se caracterizau printr-o cruzime deosebită (*Vae victis*).

Atât romanii, cât și grecii respectau principiul *pacta sunt servanda* (respectarea cu bună credință a obligațiilor asumate), principiu care constituie poarta ce deschide drumul spre apariția dreptului internațional contemporan³.

Jus gentium conferea o serie de imunități ambasadorilor (conducătorul ambasadei se numea *princeps legationis*) și personalului diplomatic.

1.2. Evoluția dreptului internațional până în prezent

În Evul Mediu, Bizanțul participă în mod deosebit la crearea și diversificarea normelor de drept internațional. În anul 395 Imperiul roman a fost divizat între fiii lui Teodosiu, Honorius domnind la Roma ca împărat al Imperiului Roman de Apus, iar Arcadius la Constantinopol, ca împărat al Imperiului Roman de Răsărit sau al Bizanțului. Prin atacurile suferite asupra Bizanțului de către cotropitori, bizantinii, pentru a reuși să mențină integritatea imperiului lor, au desfășurat o tehnică diplomatică nuanțată⁴. Diplomația bizantină și-a lăsat întreaga ei moștenire diplomației venețiene, cu care Bizanțul a fost în strânsă legătură.

Cu timpul, tot în perioada feudalismului, se sedimentează anumite reguli de purtare a războiului (declarațiile de război, reguli cu privire la prizonieri etc.). Tot acum biserica, în special cea catolică, începe să își manifeste influența în relațiile dintre state, implicit în dezvoltarea dreptului internațional. Astfel, conciliul de la Lateran din 1139, interzice ca pe timpul desfășurării activităților militare să se folosească arbaletele și arcurile, iar prizonierii creștini să se transforme în sclavi. Încheierea tratatelor, în special cele privitoare la problemele războiului și transmiterea de teritorii, cunosc o anumită dezvoltare. Tot acum se încheie și tratate comerciale și apare și ideea de suveranitate.

Statele feudale române, în sec. al XIII-lea și al XIV-lea desfășoară o vie activitate diplomatică, moștenind diplomația bizantină. Astfel, Țările Române au folosit, în această perioadă mai întâi solia, apoi capuchehaia, ca reprezentanță permanentă pe lângă Poartă și la Veneția⁵. Activitatea politică a Țărilor Române viza, în primul rând, menținerea independenței lor.

O dată cu apariția în apusul și răsăritul Europei, a marilor state absolutiste centralizate, a intensificării războaielor religioase, dreptul internațional cunoaște un oarecare regres. Unele tratate sunt încheiate prin violență (Tratatul de la Madrid, din 1526 dintre Francisc I și Carol V, care a fost anulat ulterior)⁶, pământurile din Lumea Nouă sunt împărțite (ex: prin Bula Papei Alexandru al VI-lea în 1493), pirateria cunoaște o dezvoltare fără precedent - iată câteva minime argumente care ne determină să susținem faptul că dreptul internațional, în sine, regresează în această perioadă.

Totuși o rază de lumină se observă și în această perioadă de destrămare a feudalismului, prin semnarea Tratatului de pace de la Westfalia din 1648, tratat care, pe timp de aproape un secol, stabilește structura Europei și aduce reale contribuții la afirmarea suveranității și egalității statelor.

Mai târziu, în 1789, Revoluția franceză exercită o influență deosebită asupra dreptului internațional, în primul rând prin proclamarea de principii și instituții noi. Tot în această perioadă au loc o serie de conferințe internaționale care au contribuit la evoluția unor instituții ale dreptului

¹ Mircea Malița, *op.cit.*, p. 72.

² S. Verosta, *International Law in Europa and Western Asia*, between 110 and 650.

³ Principiul „*Pacta sunt servanda*” devine unul din principiile fundamentale ale dreptului internațional public, înscrise în Carta O.N.U.

⁴ Mircea Malița, *op.cit.* p. 84.

⁵ Dan Berindei, *Din începuturile diplomației românești moderne*, Editura Politică, București, 1965, p. 13-15.

⁶ Grigore Geamănu, *op.cit.*, p. 27 - 28.

internațional. Astfel, Congresul de la Viena din 1815 hotărăște reconstrucția Europei, prin semnarea unui tratat între Rusia, Austria și Prusia, punându-se bazele Sfintei Alianțe, Congresul de la Paris din 1856, la care au participat Franța, Rusia, Austria, Turcia, Anglia, Sardinia și Prusia, a cărui declarație întrunește condițiile unei codificări a normelor juridice privind războiul maritim.

O importanță de netăgăduit, pentru dezvoltarea dreptului internațional o reprezintă Conferințele de la Haga din 1899 și 1907, unde s-a căutat ca diferendele să fie rezolvate prin mijloace pașnice, Conferința de la Londra din 1909 cu privire la neutralitatea în timp de război sau constituirea primelor organizații internaționale, ca: Uniunea poștală generală (1874), Uniunea pentru sistemul metric (1875), Uniunea pentru protecția proprietății industriale (1883) etc.

O etapă fără precedent în transformarea dreptului internațional dintr-un drept al războiului într-un drept al păcii, o constituie Pactul Briand - Kellogg, semnat la Paris la 27 octombrie 1928, prin care statele se obligă să renunțe la război ca instrument al politicii lor naționale, astfel consacându-se principiului neagresiunii.

Din acest moment, dreptul internațional intră pe un făgaș nou, pe care-l vom străbate odată cu studierea instituțiilor sale.

1.3. Știința dreptului internațional

Ce presupune știința dreptului internațional? Aceasta nu înseamnă altceva decât studierea unor probleme de drept internațional în lucrările juriștilor, precum și elaborarea unor concepții despre relațiile internaționale și reglementarea lor juridică.

În sec. al XVI-lea apar primele lucrări consacrate în mod special obiceiurilor războiului, aparținând teologului și juristului spaniol Francisco de Vitoria, olandezului Baltazar de Ayala, sau juristului italian Alberico Gentilis.

Părintele științei dreptului internațional este socotit juristul olandez Hugo Grotius (1583-1645); lucrări de referință ale acestuia sunt *Mare liberum* (Marea liberă) și *De jure belli ac pacis* (Despre dreptul războiului și păcii). El consideră dreptul internațional ca un drept natural.

După Grotius se conturează trei curente în știința dreptului:

a) Școala dreptului natural - reprezentată prin S. Puffendorf (1632-1694) și V. Barbeyrac (1674-1744). Aceștia au fundamentat dreptul internațional pe „natura omului”, opunând regimului feudal absolutist normele dreptului feudal.

b) Școala dreptului pozitiv - având în frunte pe Rachel (1628-1691) și Moser (1701 -1785) care admiteau numai dreptul internațional convențional și cutumiar, bazat pe acordul dintre ele¹.

c) Școala sintetică, o îmbinare a concepțiilor de drept natural și drept pozitiv - având ca promotori pe Emerich de Vattel (1714-1767), Friederich Martens (1756-1821). Aceștia considerau că dreptul internațional se întemeiază și pe legile naturii și pe consensul popoarelor (cutuma și tratatul).

Un rol determinant în dezvoltarea și evoluția concepțiilor de drept internațional l-au avut: scriitorul francez Malby, de la care ne-a rămas lucrarea „Dreptul public al Europei bazat pe tratate”, filozoful german Leibniz, care a publicat prima culegere de tratate în 1693 sub denumirea „Cod al diplomației și dreptului internațional”.

Școala dreptului natural influențează dreptul internațional și în perioada de avânt a capitalismului, prin filozoful german Immanuel Kant a cărui lucrare „Premisele metafizice ale teoriei dreptului” – 1797 - are un rol deosebit asupra științei dreptului internațional². Tot în această perioadă, orientarea predominantă este a școlii pozitivistice, care considera că dreptul internațional trebuie să se limiteze la analiza sistematică a cutumei, a tratatelor, a practicii diplomatice, legislației interne și a practicii judiciare³.

Putem să mai amintim aici încă o orientare și anume aceea a „dreptului de stat extern” reprezentat (G. Hegel)⁴.

¹ Dumitra Popescu, Adrian Năstase, Florian Coman, *Drept internațional public*, Editura de presă „Șansa”, S.R.L., București, 1994.

² Kant a alcătuit și un proiect de organizație internațională care să asigure pacea veșnică printr-o confederație liberă de state (*Spre pacea veșnică*, 1795).

³ Reprezentanți: juriștii americani A. Wheaton și S. Kent și juriștii englezi R. Philimore, T. Twiss.

⁴ Grigore Geamănu, *op.cit.*, p. 84.

În concluzie, de-a lungul timpului, s-au conturat trei doctrine principale cu privire la natura și fundamentul dreptului internațional, precum și la caracterul său obligatoriu.

Doctrina pozitivistă s-a dezvoltat în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, sub influența filozofiei lui August Comte și se caracterizează prin încercarea de a identifica forța obligatorie a dreptului internațional cu realitatea obținută pe baza datelor experienței juridice imediate.

Doctrina pozitivistă, cu variantele sale de tip voluntarist, are la bază concepția potrivit căreia forța obligatorie a dreptului decurge din faptul că el este un produs al voinței statului, exprimată fie individual (unilateral), fie împreună cu alte state (voința comună a statelor). O variantă a acestei teorii o constituie teoria autolimitării, formulată de juriștii germani, având ca exponent de frunte pe G. Jellinek, care susține că forța obligatorie a dreptului se întemeiază pe voința individuală a statului care, ca autoritate supremă, prin acte de voință, creează dreptul și îi acceptă normele.

Teoria voințelor concordante, o altă variantă a acestor teorii, a fost dezvoltată de H. Triepel. În concepția lui Triepel, un acord de voință poate îmbrăca forma contractului, în cazul în care interesele părților diferă, dar sunt corelative, sau forma unui act colectiv, atunci când voința părților urmărește scopuri comune și ca atare fuzionează, creând obligații identice pentru părți. Din „fuziunea” voințelor individuale ar rezulta o „voință comună”, superioară acestora, care are însușirea de a crea norme obligatorii. Deci, la baza forței obligatorii a dreptului s-ar situa, în concepția lui Triepel, „voința comună” a statelor, voință care este superioară voinței individuale a lor.

Într-o altă variantă, și anume aceea a „consimțământului comun” sau consensul statelor, se consideră că forța obligatorie a dreptului internațional decurge din acordul expres sau tacit al voințelor concordante ale statelor.

Doctrina normativistă. Caracteristica comună a teoriilor și concepțiilor acestei doctrine constă în considerarea dreptului ca un întreg sistem de norme în formă piramidală, în cadrul căruia este suficient să se determine care dintre normele sale este norma fundamentală, având însușirea de a atribui forța juridică obligatorie întregului sistem. Potrivit acestei teorii, fondată de H. Kelsen în lucrarea „Teoria pură a dreptului” (1935) și dezvoltată de discipolii săi, între care J. Kunz și A. Verdross, validitatea unei norme nu ar putea deriva dintr-un fapt sau act de voință, ci numai dintr-o normă fundamentală superioară. În concepția lui Kelsen, dreptul intern al statelor este subordonat dreptului internațional, iar validitatea ordinilor juridice naționale derivă dintr-o normă pozitivă de drept internațional, a cărei validitate, la rândul ei, decurge din norma fundamentală a dreptului internațional. Această normă fundamentală, în opinia lui Kelsen, este formulată astfel: „Statele trebuie să se comporte în relațiile lor reciproce așa cum se comportă de obicei”.

În afara celor trei doctrine principale există și alte teorii și concepții. Între acestea, menționăm teoriile sociologice (L. Scelle) și cele psihologice (W. Hall). Conform primelor teorii, normativitatea dreptului s-ar deduce din faptele sociale care s-ar supune unei „legi a solidarității”. Fundamentul dreptului internațional rezidă în necesitatea socială, iar forța sa obligatorie ar deriva din experiența relațiilor și intereselor comune ale statelor. Promotorii teoriilor psihologice situează forța obligatorie a dreptului internațional pe elemente subiective, acestea derivând dintr-o concordanță de sentimente și opinii ale statelor sau din conștiința juridică internațională ori din convingerea juridică concordantă a statelor.

Prezentarea succintă și selectivă a unora dintre concepțiile și teoriile promovate de principalele doctrine cu privire la natura și fundamentul dreptului internațional relevă într-un anumit fel că evoluția și dezvoltarea lor este legată de procesul evoluției și dezvoltării dreptului internațional.

Așa cum vom vedea, fundamentul juridic al dreptului internațional sau conținutul său normativ constă în acordul de voință al statelor, în sensul că normele sale sunt create în raporturile dintre state și sunt consfințite prin mijloace juridice existente, denumite izvoare ale dreptului internațional¹.

¹ Dumitra Popescu, Adrian Năstase, Florian Coman, *Drept internațional public*, Casa de editură și presă „Șansa”, S.R.L., București, 1994, p. 21-24.